

Datum **2009-11-10**

Finansinspektionen
P.O. Box 7821
SE-103 97 Stockholm
[Brunnsgatan 3]
Tel +46 8 787 80 00
Fax +46 8 24 13 35
finansinspektionen@fi.se
www.fi.se

Finansinspektionens stresstester av storbankerna

Finansinspektionen (FI) är tillsynsmyndighet för finansiella institut med säte i Sverige. FI:s uppdrag är att bidra till att det finansiella systemet fungerar effektivt och uppfyller kravet på stabilitet. FI ska också verka för ett gott konsumentskydd i finanssektorn. I arbetet med att värna den finansiella stabiliteten samarbetar FI med andra myndigheter som Riksbanken och Riksgälden.

Stresstester är ett av de verktyg som FI använder sig av i sin tillsyn av bankerna. FI gör löpande tester för att bedöma bankernas förmåga att motstå olika negativa scenarier. Stresstester används dessutom i den årliga samlade kapitalbedömningen av bankerna. FI publicerade senast resultat av stresstester i juni 2009.

I rapporten Risker i det finansiella systemet 2009 redogörs för resultaten av två uppdaterade stresstester. I följande promemoria redogörs för metodiken samt resultaten av i de två scenarierna i större detalj. Följande scenarier har testats:

1. Konservativt basscenario
2. Utdragen recession i Västeuropa och Baltikum samt högre kreditförluster relaterade till bolån

I basscenariot klarar samtliga banker de lagstadgade minimikraven med god marginal, och ingen bank kommer under 12 procent i primärkapitalrelation exklusive övergångsregler. Även med övergångsregler håller sig bankerna med god marginal över de lagstadgade minimikraven. FI:s basscenario bör tolkas med viss försiktighet. Trots att scenariot är konservativt jämfört med aktuella analytikerprognoser går det inte att utesluta att den makroekonomiska utvecklingen blir sämre, och kreditförlusterna högre. Utvecklingen kan också bli gynnsammare.

I scenario 2 antas mycket höga kreditförlustnivåer. FI bedömer detta scenario som osannolikt men inte omöjligt. Även i detta scenario har samtliga banker kvar betryggande buffertar gentemot de lagstadgade minimikraven, såväl inklusive som exklusive övergångsregler. Anledningen är att bankerna är välkapitaliserade i utgångsläget och har god underliggande intjäning.

Finansinspektionens bedömning från i våras kvarstår, det vill säga att det i dagsläget inte finns behov av att de svenska storbankerna ytterligare stärker kapitaltäckningen, utifrån de lagstadgade minimikraven.

Övergripande metod

I stresstesten bedöms de fyra storbankernas (Nordea, SEB, Svenska Handelsbanken och Swedbank) förmåga att möta olika ekonomiska scenarier.¹

Scenarierna sträcker sig över drygt tre år, från fjärde kvartalet 2009 till och med 2012. Testerna fokuserar på bankernas kreditrisker. De svenska storbankernas kapitalkrav härrör typiskt sett till 85-90 procent från kreditrisker. Kapitalkravet för marknadsrisker och operativa risker antas vara oförändrat under scenarioperioden.²

Information om bankernas kreditportföljer baseras på bankernas offentliga kvartalsrapporter för tredje kvartalet 2009. FI har sedan delat in bankernas kreditportföljer i 30 olika exponeringsklasser där olika kreditförlustnivåer antagits för varje exponeringsklass. Det har inte gjorts någon åtskillnad mellan de olika bankernas kreditförluster för samma exponeringsklass. Detta innebär att skillnader i kreditförluster för de fyra bankerna i stresstesterna helt beror på skillnader i låneportföljernas sammansättning.

I FI:s bedömning om nivån och fördelningen av kreditförluster mellan åren görs antagandet att konjunkturen bottenar under första kvartalet 2009 och att kreditförlusterna för de flesta marknader kulminerar runt årsskiftet 2009/2010. Tidigare har antagandet varit att kreditförlusterna, likt det historiska mönstret, skulle kulminera cirka fem kvartal efter att konjunkturen bottenat, det vill säga i mitten av 2010. Utvecklingen under tredje kvartalet 2009 har dock visat att kreditförlusterna för många exponeringsklasser redan börjat sjunka. Huvudsaken till detta är sannolikt det låga ränteläget.

Valet av kreditförluster för varje exponeringsklass är baserat på den utveckling som varit under tidigare lågkonjunkturer, FI:s dialog med bankerna samt FI:s egna bedömningar.

I basscenariot antas bankerna fortsätta öka sin utlåning under de närmaste tre åren, dock i betydligt lägre takt än vad som varit fallet de senaste åren. Samma utlåningstillväxt antas för alla exponeringsklasser, förutom för de baltiska länderna, Ryssland/Polen samt Ukraina. För dessa exponeringsklasser antas ingen nytlåning under de båda scenarierna. I scenario 2 antas ingen utlåningstillväxt för SEB eller Swedbank.

¹ I bilagan redogörs för olika antaganden i större detalj.

² Det är rimligt att exkludera marknadsrisker när stresstester görs över en längre tidsperiod eftersom marknadspositioner är möjliga att hedga eller stänga i ett kortare tidsperspektiv.

I stresstesterna tas också hänsyn till bankernas kreditåtaganden, så kallade ”off-balance”-poster. FI gör antagandet att en viss andel av dessa kreditåtaganden blir utnyttjade varav en mindre andel leder till förluster. Antagandet är att en större andel av kreditåtaganden blir utnyttjade i scenario 2 samt att kreditförluster för dessa blir högre i detta scenario jämfört med basscenariot.

Antaganden om intjäning är baserade på SME Direkts³ konsensusestimater för de olika bankerna från oktober 2009. I scenario 2 minskas intjäningsantagandet med generella avdrag.

Resultaten av testerna redovisas genomgående i form av bankernas primärkapitalrelationer – både med och utan övergångsregler.⁴

Resultat

Scenario 1: Konservativt basscenariot

Kreditförlustnivåer i basscenariot

	2009	2010	2011	2012	2009-2012
Nordea	0.56%	0.79%	0.61%	0.55%	2.51%
SHB	0.23%	0.42%	0.37%	0.49%	1.51%
Swedbank	1.77%	1.26%	0.85%	0.60%	4.48%
SEB	0.88%	1.27%	0.91%	0.69%	3.74%
Genomsnitt	0.86%	0.93%	0.68%	0.58%	3.06%

I basscenariot kommer de fyra storbankerna att få kreditförluster på sammantaget cirka 175 miljarder kronor under perioden fjärde kvartalet 2009 till 2012. Detta kan jämföras med den sammanlagda intjäningen på cirka 325 miljarder kronor under samma period. Bankerna kommer alltså på aggregerad nivå fortsatt göra vinst om utvecklingen blir enligt basscenariot. Endast Swedbank går med förlust under 2010 i scenariot, framförallt beroende på antagandena om höga kreditförluster i Baltikum och Ukraina.

Bankernas totala kreditförluster samt intjäning i basscenariot

	Kreditförluster(miljarder kronor)					Intjäning
	2009	2010	2011	2012	2009-2012	2009-2012
Nordea	16.6	21.6	18.0	17.3	73.5	187.3
SHB	3.8	7.1	6.5	6.8	24.2	73.6
Swedbank	24.5	17.5	12.2	9.0	63.2	68.1
SEB	13.4	18.6	13.7	10.8	56.4	73.1
Summa	58.3	64.8	50.4	43.8	217.3	402.1

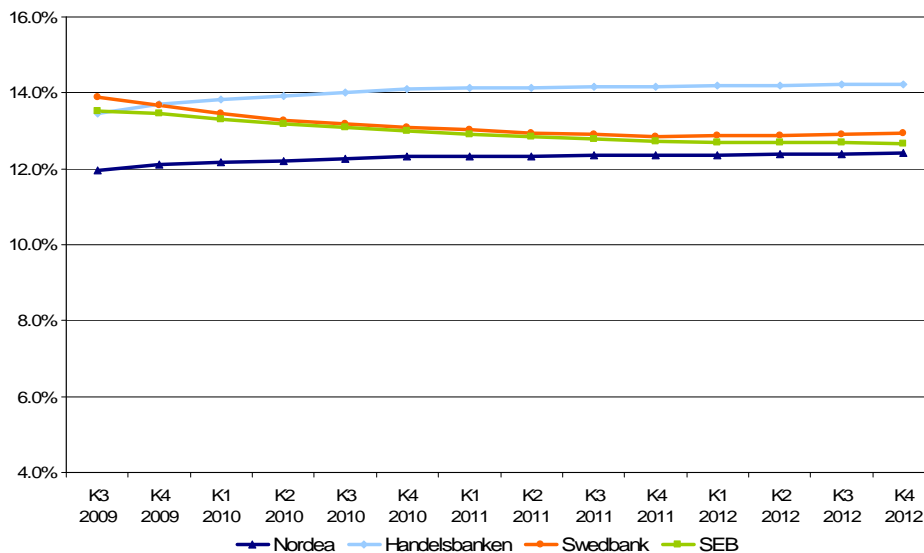
I basscenariot klarar samtliga banker de lagstadgade minimikraven med god marginal, såväl inklusive som exklusive övergångsregler. Utan övergångsregler har Handelsbanken högst primärkapitalrelation i slutet av 2012. Nordea kom-

³ SME Direkt är en prognostjänst från Nyhetsbyrån Direkt.

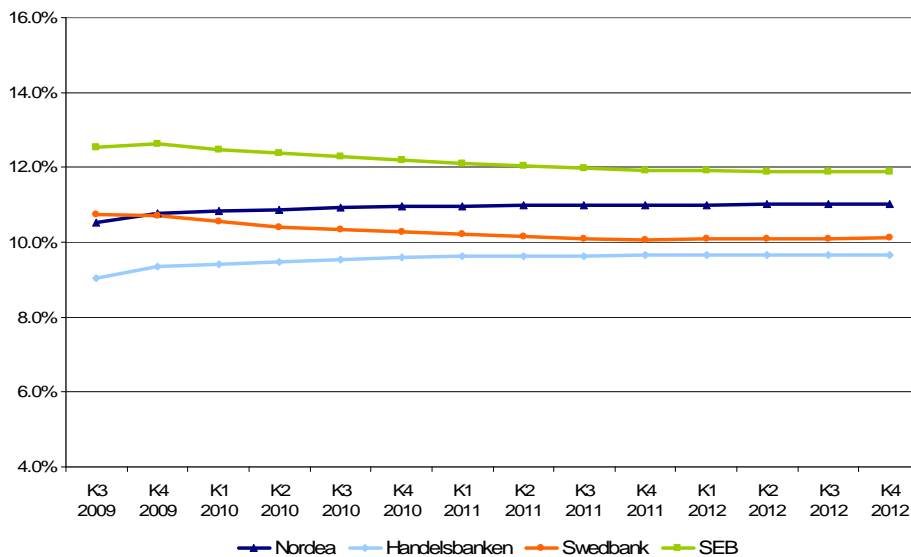
⁴ Under 2009 beräknas bankernas kapitalkrav utifrån vilket som är högst av antingen kapitalkravet i Basel 2 eller 80 procent av kapitalkravet i Basel 1.

mer då, liksom i utgångsläget, ha lägst primärkapitalrelation. Samtidigt är Handelsbanken den bank som får lägst primärkapitalrelation inklusive övergångsregler. Det beror på att Handelsbankens riskvikter för beräkning av kapitalkravet enligt Basel 2 understiger kapitalkravet enligt Basel 1 mer än de andra bankernas.

Bankernas primärkapitalrelationer i basscenariot (2009K4-2012), exklusive övergångsregler

Bankernas primärkapitalrelationer i basscenariot (2009K4-2012), inklusive övergångsregler

Scenario 2: Utdragen recession i Västeuropa och Baltikum samt högre kreditförluster relaterade till bolån

Scenario 2 innebär högre kreditförluster inom alla branscher och regioner. Det gäller i synnerhet de baltiska länderna och Ukraina, samt lån till företag med hög risk. Här ingår bland annat utlåningen till shippingföretag. I detta scenario antas också kreditförlusterna relaterade till bolån vara betydligt högre än i bas-scenariot. Detta antagande gäller framförallt för den svenska marknaden men även övriga nordiska länder.

Antagandet om högre kreditförluster kopplade till bolån är baserat på en för bolånekunder ogynnsam utveckling av ränteläget och arbetslösheten. Om den ekonomiska utvecklingen blir svag med fortsatt stigande arbetslöshet samtidigt som inflationen ökar, vilket tvingar Riksbanken att höja räntan, kan detta få en negativ effekt på huspriserna. Vissa hushåll som under senare år tagit bolån med höga belåningsgrader kan då hamna i ett läge då lånets storlek överstiger värdet på bostaden. I den utsträckning sådana hushåll drabbas av arbetslöshet kan det leda till att de inte längre kan betala räntor och/eller amorteringar på sina bolån och därmed hamna i obestånd. Bankernas förluster blir då den överbelåning som finns för bostaden vid fallissemangstillfället.⁵ Även i ett sådant scenario är dock bankernas kreditförluster

Kreditförlustnivåer i scenario 2

	2009	2010	2011	2012	2009-2012
Nordea	0.66%	1.91%	1.44%	1.38%	5.38%
SHB	0.24%	1.08%	0.94%	0.94%	3.19%
Swedbank	2.14%	2.57%	1.38%	1.09%	7.19%
SEB	1.20%	2.73%	1.53%	1.28%	6.75%
Genomsnitt	1.06%	2.07%	1.32%	1.17%	5.63%

Kreditförlusterna blir betydligt större i scenario 2 och uppgår till cirka 340 miljarder kronor för de fyra storbankerna under perioden fjärde kvartalet 2009 till 2012.

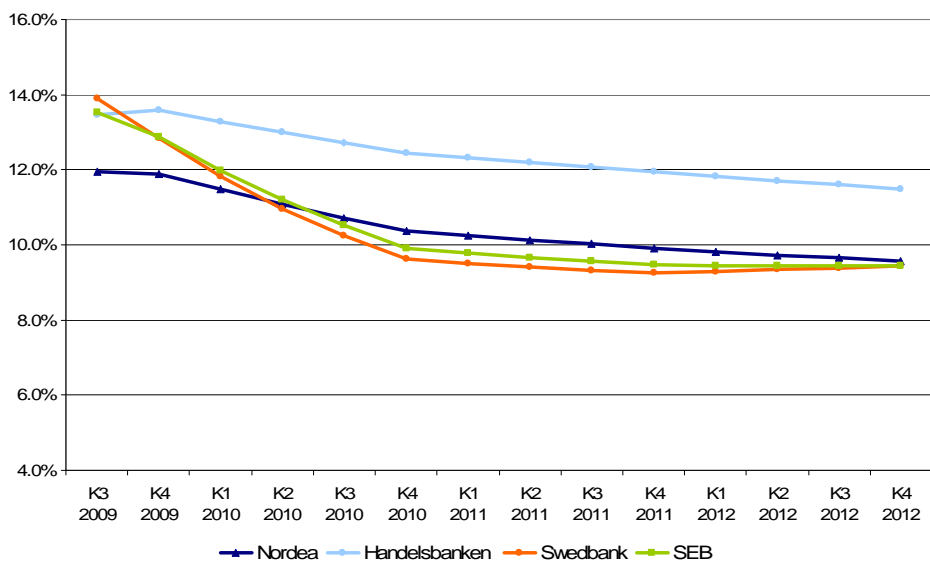
Bankernas totala kreditförluster samt intjäning i scenario 2

	Kreditförluster (miljarder kronor)					Intjäning
	2009	2010	2011	2012	2009-2012	2009-2012
Nordea	19.6	53.2	40.0	38.2	151.1	168.6
SHB	4.1	17.7	15.6	15.6	53.0	66.0
Swedbank	29.5	32.8	16.7	13.1	92.2	59.0
SEB	18.2	36.6	19.4	16.2	90.4	62.9
Summa	71.4	140.4	91.7	83.2	386.7	356.6

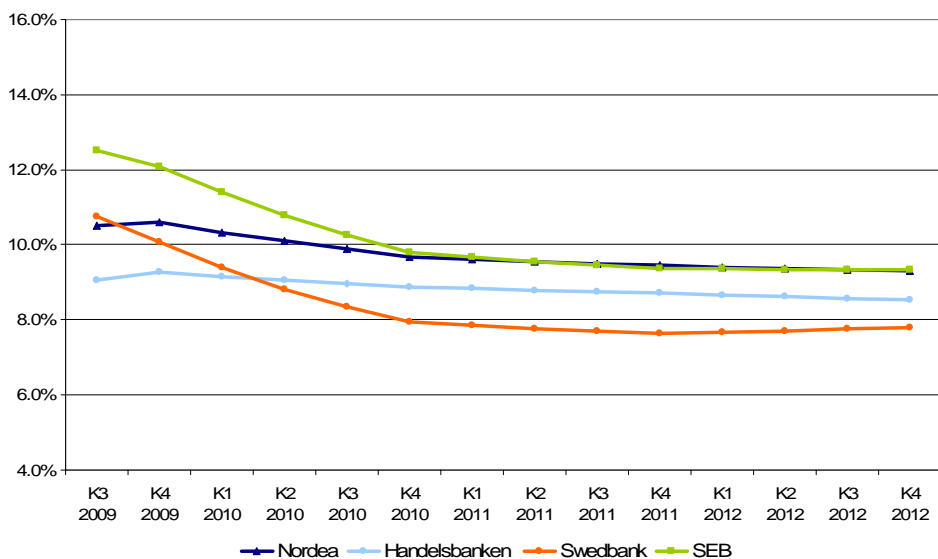
Även i scenario 2 klarar samtliga banker de lagstadgade minimikraven med god marginal. Antagandet om högre kreditförluster för bolån får störst effekt på Handelsbanken och Swedbank, som har en relativt sett större andel bolån.

⁵ Bankerna har en fordran på låntagaren även efter att säkerheten realiserats. I vanliga fall brukar dock bankerna reservera den fordran som återstår när säkerheten realiserats som kreditförlust. Återstående belopp kan dock återvinnas vid ett senare tillfälle.

Bankernas primärkapitalrelationer i scenario 2, exklusive övergångsregler

Bankernas primärkapitalrelationer i scenario 2, inklusive övergångsregler

Bilaga

Nedan redogörs för mer detaljerade antaganden som FI gör för bankernas intjänning, kreditportföljer, utlåningstillväxt, kreditförluster, samt övriga faktorer som påverkar resultaten av stresstesterna.

Kapitaltäckningsreglerna

Bankerna ska enligt Basel 2-regelverket ha en kapitalbas motsvarande 8 procent av de beräknade riskvägda tillgångarna för kreditrisker, marknadsrisker och operativa risker (Pelare 1-risker). Minst hälften av detta kapital, det vill säga 4 procent av de riskvägda tillgångarna, ska vara så kallat primärkapital. Utöver detta ska bankerna hålla kapital för övriga risker som deras verksamhet är utsatt för (Pelare 2-risker). Exempel på sådana risker kan vara affärsrisker, försäkringsrisker och koncentrationsrisker. Därutöver ska bankerna i goda tider hålla en buffert utöver det beräknade kapitalkravet för ovanstående risker.

Exponeringsklasser

Sverige hushåll bolån
Sverige hushåll övrigt
Sverige företag låg
Sverige företag medel
Sverige företag hög
Danmark hushåll bolån
Danmark hushåll övrigt
Danmark företag låg
Danmark företag medel
Danmark företag hög
Finland hushåll bolån
Finland hushåll övrigt
Finland företag låg
Finland företag medel
Finland företag hög
Norge hushåll bolån
Norge hushåll övrigt
Norge företag låg
Norge företag medel
Norge företag hög
Estland
Lettland
Litauen
Ryssland/Polen
Tyskland hushåll
Tyskland företag
Ukraina
Storbritannien
Kreditinstitut
Övrig verksamhet

Intjäning

Bankernas intjäning i scenario 1 har antagits utvecklas enligt SME Direkts konsensusestimater. Dessa är ett genomsnitt av cirka 15 analytikers prognoser för hur bankernas räntenetton, provisionsnetton samt nettot av finansiella transaktioner kommer att utvecklas under åren 2009-2011. För 2012 har intjäningen antagits vara densamma som 2011.

Intjäningen antas bli lägre i scenario 2. Detta främst på grund av en lägre utlåningstillväxt samt lägre tillgångspriser som leder till ett sämre provisionsnetto. Denna lägre intjäning har åstadkommit genom ett generellt avdrag på prognoserna för basscenariot med 10 procent. En ytterligare justering har gjorts i de fall då olika antaganden

Kreditförluster kopplade till bolån

I basscenariot har kreditförlusterna för bolån antagits öka till 0,05-0,10 procent under åren 2010-2012. För närvarande är bankernas kreditförluster kopplade till bolån försumbara och antagandet ovan kan anses vara konservativt och bygger på en ökad arbetslöshet de närmaste åren samtidigt som räntan stiger.

I det negativa scenariot har kreditförlusterna kopplade till bolån antagits öka än mer baserat på ett större husprisfall på grund av än högre arbetslöshet samtidigt som räntorna stiger.

I det negativa scenariot antas de ackumulerade kreditförlusterna på svenska bolån bli cirka 16,5 miljarder kronor under en treårsperiod, eller cirka 0,7 procent.⁶ I FI:s negativa scenario antas dessa kreditförluster inträffa under åren 2010-2012, med den största andelen i slutet av scenarioperioden.

Utlåningstillväxt

Förutom storleken på nyutlåningen bestäms bankernas totala utlåning vid varje tidpunkt av volymen fallissemang vid föregående tidsperiod. Ju fler fallissemang, desto mindre kommer kreditvolymen vara vid nästa tidsperiod. Volymen fallissemang har uppskattats genom att antagandet om kreditförluster för varje exponeringsklass dividerats med 0,5. Detta innebär att banken antas återvinna 50 procent av det exponeringsbelopp som vid varje tidpunkt fallerar.

Exempel:

$$\text{Total utlåning bolån Sverige K4 2009} = \text{Total utlåning bolån Sverige K3 2009} + \text{nyutlåning bolån Sverige K4 2009} - (\text{kreditförluster bolån Sverige K3 2009} / 0,5)$$

I scenario 2 görs en åtskillnad mellan de fyra bankerna i antagandet om utlåningstillväxt. Handelsbankens och Nordeas utlåningstillväxt antas under de tre

⁶ Detta är ungefär den fallissemangsfrekvens bankerna använder för bolånekunder i sina interna riskklassificeringsmodeller under en treårsperiod under en så kallad "ogynnsam ekonomisk utveckling".

åren bli hälften så stor som i basscenariot. Detta baserat på en lägre ekonomisk tillväxt och därmed lägre efterfrågan på krediter. SEB och Swedbanks utlåning antas minska under 2009-2010. Därefter hålls deras utlåning konstant.

Utlåningstillväxt i basscenariot samt i scenario 2

	2009	2010	2011	2012
Basscenario	0.0%	4.0%	6.0%	6.0%
Scenario 2, Handelsbanken/Nordea	0.0%	2.0%	3.0%	3.0%
Scenario 2, SEB/Swedbank	-5.0%	-5.0%	0.0%	0.0%

Migrationer i bankernas riskklassificeringssystem

Bankernas kapitalkrav antas förändras lika mycket som den antagna utlåningstillväxten. Detta innebär att nyutlåningen antas ske till samma genomsnittliga riskvikt som respektive bank har i sina portföljer.

Utöver utlåningstillväxten påverkas bankernas kapitalkrav av eventuella migrationer som uppstår i deras riskklassificeringssystem. Migrationer innebär att exponeringar flyttas mellan olika riskklasser, vilket påverkar bankernas kapitalkrav. Bankerna använder sig av interna riskklassificeringsmodeller för att åsätta PD⁷ och LGD⁸-estimat för sina motparter. Valet av riskklassificeringsmetod påverkar därmed bankernas kapitalkrav.

Nedan är en uppräknig av de faktorer som påverkar de ingående delarna i kapitaltäckningen, dvs. kapitalbasen och kapitalkravet.

Påverkar kapitalbasen

Nyemissioner	Beroende på kvalitet på det kapital som tas in påverkar det kärnprimärkapitalet, primärkapitalet eller kapitalbasen
Vinst efter skatt	Tillfaller balanserat resultat
Utdelningar	Påverkar hur stor andel av vinsten som tillfaller balanserat resultat
Kreditförluster	Påverkar hur stor vinsten blir

Påverkar kapitalkravet

Utlåningens volym	Ökad utlåning innebär, allt annat lika, ett ökat kapitalkrav
Migrationer i riskklassificeringssystem	Vid konjunkturförsämring eller andra motpartsspecifika förändringar kan konkursrisken för en motpart öka vilket även ökar kapitalkravet. Effekten av detta beror på graden av through-the-cycle/point-in-time i bankens riskklassificeringsfilosofi
Utrullning av portföljer	Generellt sänks kapitalkravet för portföljer vars kapitalkrav beräknas med interna risk-

⁷ *Probability of default*, sannolikhet för fallissemang

⁸ *Loss given default*, förlust givet fallissemang

Kreditförluster (fallissemang)	<p>klassificeringsmodeller jämfört med schablonmetoden. I de flesta banker sker fortfarande utrullning av nya portföljer</p> <p>Exponeringar som fallerat ska täckas med reserveringar och inte kapital. Därmed faller kapitalkravet när fler exponeringar fallerar, allt annat lika. Den negativa effekten på kapitalbasen av kreditförluster är dock större än den positiva effekten på kapitalkravet</p>
Riskvikt i nyutlåning	<p>Om nyutlåningen sker till en lägre riskvikt än riskvikten i den befintliga portföljen, och denna nyutlåning endast ersätter utlåning som förfallit, kommer kapitalkravet att sjunka</p>

Utlåningstillväxten i bankerna har sjunkit, vilket påverkar kapitaltäckningen positivt. Den utlåningsökning som skett har generellt skett till exponeringar med relativt låg riskvikt, såsom bolån. Bankerna använder dessutom interna riskklassificeringsmodeller för att beräkna kapitalkravet i allt fler portföljer, vilket i allmänhet leder till lägre kapitalkrav.

Som ett exempel illustreras i tabellen nedan hur SEB:s kapitalkrav har förändrats under 2009. Analysen visar att storbankernas kapitaltäckning under finanskrisen utvecklats betydligt mer positivt än i FI:s tidigare bedömningar. Den största förklaringen till detta är att bankerna varit betydligt mer aktiva i hanteringen av sitt kapitalkrav. En annan förklaring är att migrationerna i bankernas riskklassificeringssystem blivit lägre än vad som prognostiserades. Bankernas riskklassificeringsmodeller har därmed visat sig vara mindre känsliga för förändringar i konjunkturen än vad marknadsaktörerna trodde.

Förändring av kapitalkrav för SEB under 2009

	Riskvägda tillgångar	Årlig förändringstakt	Antagande i FI:s stresstester*
31 December 2008	818	818	818
Migrationer	36	5.9%	7.5%
Operativa risker	5	0.8%	0.0%
IRK-utrullning	-15	-2.4%	-1.0%
Valutaeffekter	-30	-4.9%	0.0%
Volymeffekter	-67	-10.9%	4.0%
30 September 2009	747	747	872

Källa: FI, SEB faktabok

*antaganden i stresstesterna i juni för 2009 i scenario 1

Baserat på de migrationer som skett under de senaste kvartalen gör FI vissa justeringar i migrationsantagandena. I det konservativa scenariot antas bankernas kapitalkrav vara opåverkat av migrationer under 2010-2012. I scenario 2 antas något högre migrationer med skilda antaganden för de fyra bankerna. I scenariot med övergångsregler kommer bankernas kapitalkrav beräknat enligt övergångsreglerna, det vill säga 80 procent av kapitalkravet enligt Basel 1, vara

högre än kapitalkravet enligt Basel 2 genom hela scenarioperioden. Då migrationer endast påverkar kapitalkravet enligt Basel 2, blir migrationsantagandena inte relevanta i detta scenario.

Förändring av bankernas kapitalkrav på grund av migrationer

	2009	2010	2011	2012
Basscenario	5.0%	0.0%	0.0%	0.0%
Negativt scenario Handelsbanken/Nordea	5.0%	5.0%	2.5%	2.5%
Negativt scenario SEB/Swedbank	5.0%	5.0%	0.0%	0.0%

Övriga antaganden

Handelsbanken och Nordea antas dela ut 40 procent av vinsten under 2010-2012 i basscenarioet. SEB och Swedbank antas dela ut 20 procent av vinsten under 2011-2012. Ingen utdelning under 2009 för alla banker och ingen utdelning under 2010 för SEB och Swedbank. Alla banker antas slopa utdelningen helt i scenario 2.

Skatten är varje enskild banks genomsnittliga skattesats de senaste tre åren.

Negativa såväl som positiva resultat antas påverka bankernas primärkapital direkt. Det supplementära kapitalet antas därmed inte ha någon förlustabsorberande förmåga.